

Müjteba Hamaneý: Eýranyň dini lideriniň ýakynyndaky syrly adam

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Müjteba Hamaneý: Eýranyň dini lideriniň ýakynyndaky syrly adam
MÜJTEBA HAMANEÝ: EÝRANYŇ DINI LIDERINIŇ ÝAKYNYNDAKY SYRLY ADAM

Müjteba Hamaneýiň oýnaýan roly soňky ýyllarda hasam güýçlendi.

Eýranyň Dini lideri Ali Hamaneýiň ogly Müjteba Hamaneý 1969-nyý ýylyň 7-nji sentýabrynda Maşatda dünýä indi

Eýran režiminiň özünü «Mätiniň wekili» diýip tanadýan Dini lideri Ali Hamaneýiň iñ uly ogly Mustapa heniz sakgal-murty garalmanka, ýany 12 ýaşynda molla eşigini geýmäge başlapdy.

Jeharmerdan welaýatynda gözden yrak ýaşan Mustapa «Hakkani» we «Kalpaýkani» medreselerinde okady.

Mustapa Tähranda ene-atasynyň ýanynda ýaşan döwri Razi Şirazydan sapak aldy.

Öýlenenden soň Kuma göçen Mustapa kakazy «Weliýýül-Fakihiň» görkezmesi we režimiň garşysyna gidýänleriň emlæklerini elinden almak boýunça «Emrul-Ymam» komitetiniň kömegi bilen ol ýerden jaý satyn aldy.

Hamaneýiň ogly Mustapa gizlin syýasy kast edilşikler kampaniýasy wagtynda syýasy aktiwistler Dariuş we Perwana Forouharyň öldürilmegine gatnaşmakda güman edilen aýatolla Huşugatyň gyzyna öylendi.

Müjteba Hamaneý Efranyň Şura Mejlisiniň öñki başlygy Gulamaly Haddad Adylyň gyzyna öylendi.

Mesut Hamaneý bolsa Sadyk Harraziniň (Eýranyň Fransiyadaky öñki adatdan daşary we doly ygtyýarly ilçisi) uýasy aýatolla Harraziniň gyzyna öylendi.

Hamaneýiň iň kiçi ogly Meýsem Tähranyň «ýakasy gaýyşly» mafiýa toparlarynyň biri bolan Lolatsiýan maşgalasyndan bir gyza öylendi.

Nuraly Şuşteri ýaly serkerdeler Müjteba Hamaneýi uruş wagtynda gaýduwsyz esger ýaly görkezmäge dyrjaşdylar / Fotosurat: Reuters

Eýranyň Dini lideri Ali Hamaneýiň ikinji ogly Müjteba Hamaneý 1969-nýy ýylyň 7-nji sentýabrynda Maşatda dünýä indi Eýranyň Rewolýusion Gwardiýasynyň (RG) we howpsuzlyk gulluklarynyň töweregindäki iň syrly adam hökmünde tanalýan Müjteba Hamaneý diplomyny alandan soň Muhammet Taki Misbah Ýezdi, Ahenkar Horremabady, Aýatolla Safi we Eýranyň şeker söwdasyny öz gysymyna gysyp almak bilen tanalýan Makarim Şirazy ýaly missioner mollalara ýakyn durmak üçin Kuma göçdi. Müjteba Hamaneýiň segseninji ýylда Eýran-Yrak frontyndaka öñki prezident Ekber Haşimi Rafsanjaniniň iň uly ogly Muhsin Haşimi bilen bile söweşdi.

Aýdylysyna görä, Müjteba «Muhammed Resulullah» goşun bölümineniň «Habib ibn Mazhar» rotasyna goşulyp urşa gidende ýaňy 17 ýaşan eken.

Eýranly ýolbaşçylaryň çagalary şu rotada gulluk edesleri gelýärdi. Çünkü «Habib ibn Mazhar» rotasynda gulluk edip, söweşden sag-salamat gelen ýagdaýynda geljekki karyeraň kepillige alyp bilýärsiň.

Bu rotada gulluk edenleriň käbirleri soňra eýran režiminiň howpsuzlyk gulluklaryndaky esasy adamlaryň birine öwrüldüler. Indem Müjteba Hamaneýiň haýryna işleýärler we režimde iň ýokary harby we syýasy wezipeleri eýeleýärler.

Bularyň arasynda Dini lideriň öýüne ýakyn mollalardan Alyryza Penahiýan, RG-nyň Kontrrazwedka bölümineniň öñki başlygy Mehdi Taib, RG-nyň serkerdelerinde Ali Fazly, Hasan Muhakik, Dini lideriň sekretary Wahid Hakkaniýan ýaly adamlar bar.

«Şarkul-Awsat» gazetiniň redaksiýasy režime ýakyn habarlar gulluklarynyň maglumatlaryny seljerip görende, Müjteba Hamaneýiň «Beýtül-Makdis -2, 3, 4», «El-Fejr» ýaly harby operasiýalara gatnaşandygyny we şol döwürde hemmeleriň oña «el-Hüseýni» diýip ýüzlenilmegini isländigini öñe sürdi.

Nuraly Şuşteri ýaly serkerdeler Müjteba Hamaneýi uruş wagtynda gaýduwsyz esger ýaly görkezmäge dyrjaşdylar.

Şuşteri Müjteba Hamaneý bilen baglanyşykly ýatlamasyny şeýle gürrüň berýär:

«Kuddus-3» operasiýasynda urşup ýördük. Men beýleki ýoldaşlarym bilen gürleşip durkam, Müjteba atysmak üçin fronta

gitdi. Olary saklap bilmedim, olam beýleki ursujylara goşulyп gitdi. Rota serkerdelerine jaň etdim we olara Müjteba bilen ýanyndakylaryň fronta äkidilmezligini sargadym».

Ibrahim Reisi öldi, umyt-arzuwlaryny-da ýany bilen alyp gitdi. Müjtebanyň umyt-arzuwlary nirede soñlanarka? / Fotosurat: AFP
Şol döwürde Ali Hamaneý režimiň Dini lideri däldi we hiç kim Müjteba Hamaneýiň «Weliýýül-Fakih» derejesine getirilip bilnäýjek adamdygyny pikir edenokdy.

Arasynda Ali Fazlynyňam bolan RG-nyň serkerdeleri uruşda Müjteba Hamaneýiň ýa-da Muhsin Haşiminiň öldürilmeginden gorkýardylar. Şonuň üçin Ali Hamaneý Müjtebanyň Tährana gaýdyp gelmegini isledi.

Dini lider Mehdi Kerrubiniň Müjteba Hamaneýiň saýlawlara gatnaşmagyny tankyt etmegi bilen Kerrubä «Ýigrimi ýaşyndan bări özbaşdak adam» diýip jogap beripdi.

Müjteba Hamaneý mollalaryň çagalarynyň men-menlik satyp we korrupsiýa goşulyşyp ýören döwründe ýaňy otyz ýaşanda kakasyna geňeşdarlyk etmek bilen kakasynyň edarasynda möhüm

tabşyryklary ýerine ýetirdi.

Ali Hamaneýiň aýaly Hüjeste Bakyrzada ogluna aýal edip almak üçin Zehra Haddady teklip edende, Haddad liseýiň dördünji synpynda okap ýordi. Haddad Adyl Hamaneýleriň gudaçylyga gelmekçi bolýanyny şeýle gürrüň beripdi:

– *Bir gün bize biri jaň etdi. Aýalym onuň kimdigini soranda, ol: «Men lideriň aýaly» diýdi.*

Toý sähedi üçin Zehranyň okuwyny gutarýança garaşylandygyny aýdan Adyl: «Gyzym diplomyny alandan soň toýa taýynlyk görüldi. Ogly we ejesi öýümize geldi, geline sowgat hökmünde köýneklik mata getiripdiler. Soňra Müjteba hakda gürlesdik. Görüşenlerinden soň Zehranyň pikirini soradyk. Olam bize durmuşa çykmaga taýýardygyny aýtdy» diýip, gürrüň berdi.

Haddad Adyl we Müjteba Hamaneý soňra toý sowgatlaryny almak üçin Tähranyň «Kerim Han» raýonyna gidipdir.

Adyl Müjtebanyň dükandaky iň arzan sagady saýlap alandygyny we nika ýüzüginiňem bary-ýogy 600 müň tümene (14 dollar) aýdypdyr.

Müjteba bilen Zehranyň toýy gyzyň atasy öýünde edilipdir. Toýa şol wagt prezident wezipesinde işläp ýören Muhammet Hatemi hem gelipdir.

Toýa çagyrylanlaryň köpüsü durmuşa çykýan gyzyň dogangaryndaşlarydy, çünkü öýlenýän oglanyň Tähranda üç agasyndan we olaryň maşgalasyndan başga garyndaşy ýokdy.

Ýaş çatynjalaryň ikisi oğlan, biri gyz – üç çagasy boldy. Olaryň iň uly oglynyň edil häzir nirededigi we nähili dünýä inendigi hakda dürli hili myş-myşlar bar.

RG-nyň serkerdeleriniň ýazan ýatlamalarynda Müjteba Hamaneýiň 1998-1999-njy ýyllarda kakasynyň ýanynda işländigi aýdylýar. Ol häzirem ştatdan daşary işgäri hökmünde wezipesini hiç kime bermän gelýär.

Müjteba Hamaneý režimiň düýbünü tutujy Ruholla Homeýniniň ýaşan ömründe birmeňzeş rol oýnan Ahmet Homeýni bilen ykbaldاشам bolsa, oýnan roly Homeýniniň oglunuňkydan has uludy.

Togsanynjy ýyllardan bări Dini lideriň ýanynda işlänler we režimiň birnäçe ygyýarlysy Müjtebanyň režimiň syýasy we

howpsuzlyk işlerinde güýçlenýän täsiriniň möçberini gowy bilýärler.

Eýran-Yrak uruşyndan gaýdyp gelen serkerdeleriň köpüsini şonuň töweregine jemlenen ýagdaýda. Uruşdan gaýdyp gelen bu serkerdeleriň köpüsü «Habib ibn Mazhar» rotasynda gullyk edipdi.

Indem howpsuzlyk gulluklaryndaky möhüm wezipelerde otyrlar. Şeýle-de ýurtda bolýan saýlawlara-da sokulyp, sözlerini geçirdýärler.

Gürrüni gidýän adamlar 2005-nji ýıldaky saýlawlara sokulyp we Müjtebanyň gözegçiliginde işläp, şol wagtlar onçakly tanalmaýan Mahmud Ahmedinejady ýeňiş gazandyrmesk üçin saýlaw hekemligini edipdiler.

Öñki prezident Ekber Haşimi Rafsanjani bu saýlawyň pidalarynyň biridi, ýöne ol sesini çykarmady. Mehdi Kerrubi bolsa durup bilmedi we sesleriň sanalan gijesi dem salymlyk ırkilende esli möçberde üýtgedilen saýlaw netijesiniň öñünde durandygyny aýtdy.

Müjtebanyň Mahmud Ahmedinejadyň prezidentlige saýlanmagynyň ýoluny arçamak üçin saýlawlara täsirini ýetirendigini ilkinji bolup aýdanam Kerrubi boldy.

Ali Hamaneý bolsa Kerrubä ýeke sözde jogap beripdi:

– *Müjteba erkekdir!*

Bu jogabyň häzir başga manylary baram bolsa, Hamaneýiň ogly üçin has başga manylary we hasaplary öz içine alýar. Bularym birem Dini lideriň oruntutary bolmak bolup biler.

Saýlawlara nägilelik bildiren demonstratlar Müjteba Hamaneýiň garşysyna çykyş etdiler. Yzyndan Müjtebanyň «Ýaşyl gozgalaňyň» basyp ýatyrylmagynda rol oýnandygy we «Ýaşyl hereketiň» ýolbaşçylary bilen görüşendigi barada köp sanly habar metbugat serişdelerine çykdy.

Eýran režimindäki ygtyýarlylara görä, ençeme ýıldan bări syýasy we howpsuzlyk arenasynda aktiw bolan Müjteba dowamly diýen ýaly degişli gulluklardan hasabat soraýar. Muňa mysal hökmünde, «Risalet» gazetiniň işgäri Ekber Nebewiniň öñki prezident Ekber Haşimi Rafsanjani bilen geçiren ýörite gürründeşliginde «Müjteba bizden ýurtdaky ýokary oku

jaýlarynyň ýagdaýyny öwrenmegimizi talap edendigi» barada aýdandygyny görkezip bolar.

Eýranyň Teleradioýaýlymlar edarasy-da (IRIB) Müjteba Hamaneýiň sözünden çykanok. IRIB-iň Dini lider tarapyndan wezipä bellenýän ýolbaşçylaryna Dini lideriň özi däl-de oglunyň seredýändigini bilmeyän ýok.

Mysal üçin, IRIB-iň öñki başlygy Muhammet Sarafraz ýazan kitabynda Müjtebanyň 2009-njy ýıldan howpsuzlyk gulluklarynyň birnäçesiniň ýolbaşçylaryny Dini lideriň öýüne üýşürýändigini we bularyň resmi döwlet strukturasynyň içinde parallel döwlet ýaly hereket edýändiklerini aýtdy.

Sarafrazyň aýtmagyna görä, bu adamlaryň eden birinji işi Dini lideriň öýi bilen Muhammet Hateminiň ofisiniň arasynda dokuz gün dowam eden konfliktiniň öwrenilmegidi.

IRIB-iň häzirki başlygy Abdul Ali Askeri Müjteba Hamaneýiň özüne göni we gyssagly ýagdaýda jaň edýändigini aýdypdy.

Askeri Müjtebanyň daňdan jaň edendigini, telefony galдыranda ýuwaşlyk bilen: «Hajy Kasym Süleýmany Bagdat howa menzilinde şehit edildi» diýil habar berendigini aýtdy.

RG-nyň ýokary düzümlü serkerdeleri-de harby we howpsuzlyk meselelerinde Müjtebanyň açık we aýratyn goldawynyň gürrüňini edipdiler. Mysal üçin RG-nyň Raketa senagaty bölüminiň serkerdesi aýan edilen maglumatlaryň birinde gwardiyanyň käbir serkerdeleriniň Ali Hamaneý bilen RG-nyň raketa we uçarmansyz dolandyrylyan istrebiteller pudagyna maliye serişdelerini üpjün etmek üçin Müjteba bilen aýratyn kömek bermek boýunça görüşendiklerini agzady.

Müjteba Hamaneýiň häkimiýet basgańçaklaryndan ýokaryk galmagy diňe howpsuzlyk edaralaryndaky täsirine esaslanmaýar, şol bir wagtyň özünde 2008-nji ýıldan bări mollalara we režime garaşlyhabarlar serişdeleriniň arasynda özünü tanatmak üçin Kumdaky dini medreselerde wagtynyň ep-esli bölegini-de geçiripdi.

Gürrüni edilen habarlar serişdeleri Müjteba Hamaneýe «Aýatolla» derejesini beripdi we ýokary hilli fykh sapaklaryny berendigi barada habarlary taýýarlapdy. Emma «ýokary hilli fykh sapaklaryndaky talyplaryň anyk sany hakda hiç hili maglumat berilmeyär.

Ali Hamaneýiň oglunu Kumdaky mollalara tanatmak üçin synanyşyandygy we Müjtebanyň potensialyny hem-de güýjüni magtaýandygy barada habarlar mahal-mahal habar beriş serişdelerine çykyp durýar.

Kumdaky dini medreseleriň käbir mugallymlarynyň we talyplarynyň çap edilen habarnamasynدا Hamaneýiň Kuma gelmeginiň matlaplarynyň biriniň ogluna şäheriň esasy mollalary tarapyndan «içtihat» derejesiniň berilmegini talap etmekdigi öne sürüldi.

Eýran režiminiň mollalarynyň we howpsuzlyk edaralarynyň ýolbaşçylarynyň agramly bölegi režimiň häzirki ýagdaýy bilen goralmagynyň we haýsydyr bir üýtgeşmeden gaça durmagyň gerekdigine ynanýar, şonuň üçinem olar Müjteba ben kakasynyň arasyndaky meňzeşlikleri tutalga edinýärler.

Geçen ýyllarda režim ygyýarlylarynyň «Müjtebanyň kakasyna meňzeýändigi» baradaky gürrüne degişli birgiden ýatlamasy we makalasy çap edildi.

Müjtebanyň gaýynagasy Feriduddin Haddad Adyl ýakynda beren beýanatynda: «Onuň (Müjtebanyň) dünýägaraýsy we eserdeñligi liderde bolmaly talaplara doly laýyk gelýär. Şonuň üçinem biz özümüz arkaýyn we howpsuz duýýarys» diýdi.

Müjteba bütin bular bilen birlikde Dini lideriň maliýe imperiýasyny-da dolandyryar. Režimiň tarapdarlary eýran ykdysadyyetiniň 60%-niň aralarynda «Mazlumlar» fondunyň («Bonýad-e Mostazafin»), Haýyr-sahawat komitetiniň we RG-nyň ykdysady ganaty «Hatemül-Enbiýa» karargähiniňem bolan gös-göni Ali Hamaneýe garaşly edaralaryny şoň gözegçiligindedigini aýdýarlar.

Müjtebanyň syýasy geljegine dahilly ähli ähtimallyklar eýran režiminiň ömrünü dowam etdirip bilşine bagly.

Režimiň bolsa öz halkynyň ganyny döküp, ýurdy pes abraýly kanunylykda dolandyryp ýörşüne, halkyň halkara sanksiyalardan we ykdysady krizislerden kösenýän döwründe diýdimzorluk we tutha-tutluklar bilen basyp ýatyrmaga synanyşýan halk protestleriniň badyna ýykylyp-ýykylmajagy entek belli däl.

Müjteba Hamaney utmak üçin kakasynyň we režiminiň ömrünüň dowam etmegine bagly uly oýun oýnaýar.

Halk birwagtlar «Ölersiň Müjteba. Sen Dini liderlik wezipesine gözüň düşmez!» diýip gygyrypdy.

Yragyň patyşasy Faýsal II-niň türk adaglysy melike Fazilä «Mukaddes yrak topraklarynda patyşalygymyzyň we ylahy hökmürowanlygymyzyň köküni berkitmek üçin işlejek oglumyz bolar» diýendigi aýdylýar. Emma Faýsal II bu sözleriň üstünden kän wagt geçmäňkä Bagdadyň köçelerinde garşysyna general Abdylkerim Kasymyň esgerleriniň tanklary dikilipdi.

Ibrahim Reisi öldi, umyt-arzuwlaryny-da ýany bilen alyp gitdi... Müjtebanyň umyt-arzuwlary nirede soñlanarka?

Ali RYZA NURIZADE,
Eýranly žurnalist.

Duşenbe, 03.07.2024 ý. Publisistika